

1 TITTEL PÅ PROSJEKT

Brisk – fremtidens skrivetolkprogram

2 INNLEDNING

2.1 Bakgrunn for prosjektet

HLF Briskeby kompetansesenter as er eid av Hørselshemmedes Landsforbund (HLF). Senteret består av tre dattervirksomheter som alle er ideelle; Briskeby videregående skole AS, HLF Briskeby rehabilitering og utadrettede tjenester AS og HLF Briskeby Forskning og Utvikling AS.

Briskeby videregående skole as er en landsdekkende friskole for unge med nedsatt hørsel som baserer sin kommunikasjon på talespråk. HLF Briskeby rehabilitering og utadrettede tjenester as tilbyr ulike tjenester innen fagområdet hørsel. Tilbudene gis i form av rehabilitering og kurs til voksne og utadrettede tjenester til videregående opplæring. Tilbudene er finansiert av Helse Sør-Øst, NAV og Utdanningsdirektoratet.

Hørselshemmedes Landsforbund anslår at innen 2020 vil det være 1 000 000 hørselshemmede i Norge¹. Flere og flere har bruk for tilrettelegging i kommunikasjon ved hjelp av hørselstekniske hjelpemidler. Et av de viktigste og hyppigst brukte hjelpemidlene for hørselshemmede er skrivetolking².

Gjennom de senere år har vi erfart visse ulemper ved eksisterende skrivetolkprogram. Dette gjelder både for bruker av hjelpemiddelet og for skrivetolken selv.

Programvare for skrivetolking som finnes på markedet er utdatert og står ikke i stil med hverken tastaturer eller arbeidsforholdet til norske skrivetolker. Det hyppigst brukte programmet, VeloType³, er egentlig designet for stenografitastaturer, noe ingen skrivetolker i Norge bruker. Programvarene på markedet har heller ingen støttefunksjoner tiltenkt brukervennlighet.

Skrivetolkens oppgave er å tolke alt som sies på en leservennlig måte. I enkelte situasjoner er skrivetolkens arbeid svært belastende grunnet mye tale, hvilket kan gå utover kvalitet på tolkingen. Mange skrivetolker sykemeldes på grunn av belastningsskader, noe som rammer skrivetolktilbudet.

I enkelte kurssituasjoner, særskilt på HLF Briskeby som har faste tolker, er det mye kursmateriale som går igjen. Noen forelesere sier det samme på hver eneste forelesning, og holder seg til et manus. Tolken er nødt til å skrive det samme om igjen hver eneste økt der

¹ <https://www.hlf.no/hva-vi-jobber-med/hlfs-handlingsprogram-2018-2021/>

² <https://www.hlf.no/hva-vi-jobber-med/universell-utforming/hva-kan-en-skrivetolk-bista-med/>

³ www.velotype.com

foreleser forholder seg til et manus. Å måtte skrive noe som på forhånd er bestemt skal sies er en unødvendig belastning for skrivetolken.

For å sørge for brukervennlig tolking for bruker, er det vanlig å skrive *hvem* det er som snakker. Når samtalen går fortløpende og det veksler raskt mellom hvem som snakker, bruker skrivetolken mye energi og mange tastetrykk på å veksle mellom talere også i teksten. Det gjør at skrivetolken blir hengende etter, og bruker mye tid og krefter for å hente seg inn. Til tider kan dette gå utover kvaliteten på tolkingen, da tolken må droppe å skrive noe som har blitt sagt for å henge med i det som blir sagt. Dette går utover brukere som er avhengig av skrivetolkingen, da de ikke får med seg deler av konteksten.

Til tider kan skrivetolken skrive feil, og må fortløpende rette det som har blitt feilskrevet. All retting vises på storskjermen. Av erfaring, kan flimringen fra skjermen trigge funksjonelle anfall hos ménierepasienter⁴, som til tross for behov for skrivetolking, vegrer seg for å se på skjermen og opplever angst for anfall fremfor nytte av skrivetolking.

På bakgrunn av argumentene ovenfor, ønsker HLF Briskeby å utvikle **Brisk** – fremtidens skrivetolkprogram. Brisk betyr på engelsk «aktiv og energisk» hvilket er to av nøkkelkvalifikasjonene skrivetolker må inneha. Brisk ønsker å fremme disse kvalifikasjonene hos skrivetolken med brukervennlig og helsefremmende programvare, hvilket vil gi skrivetolkbrukeren god kvalitet på tolking.

2.2 Mål for prosjektet

Prosjektets overordnede mål er å styrke brukerens utbytte av skrivetolking.

Prosjektets delmål er å gi skrivetolken et helsefremmende og heldigitalt arbeidsverktøy, som vil kunne gjøre at skrivetolken yter sitt arbeid bedre.

Videre vil vi formidle Brisk på ulike fora knyttet til hørselstekniske hjelpemidler, for å presentere Brisk som et nytt og bedre alternativ til dagens programvare. Eksempler på slike fora er fagkonferanser for skrivetolker og stand på Briskebykonferansen 2019 og 2020, der både brukere og fagfolk deltar.

Prosjektleder har presentert prosjektet for Tolketjenestens ressursgruppe, hvilket er positivt innstilt til konseptet. De har sagt seg villig til å være en del av en referansegruppe for prosjektet. Vi har som delmål å oppnå tett samarbeid med Tolketjenesten både under og etter prosjektperioden for å styrke tjenestetilbudet til skrivetolking.

⁴ <https://www.hlf.no/horsel/meniere/>

3 PLAN OG GJENNOMFØRING

3.1 Måloppnåelse og resultatevaluering

Skrivetolker som ikke er tilknyttet HLF Briskeby vil få tilbud om å bytte ut sitt skriveolkprogram med vårt, og derav sammenligne brukervennligheten med sitt nåværende program. På den måten kan HLF Briskeby få upartiske tilbakemeldinger om produktets nytteverdi.

Skrivetolkene på HLF Briskeby vil i evalueringsperioden bytte på å bruke VeloType og Brisk under forelesninger. Deltakere på kurs og rehabilitering som bruker skriveolk, vil bli gitt et evalueringsskjema, der programmene er satt opp mot hverandre. Brukerne vil bli spurt om å evaluere hvilket program som ga best utbytte av tolkingen, og evaluere hvor effektive de nye funksjonene tiltenkt brukere er i praksis.

Referansegruppen tilknyttet Tolketjenesten til NAV Hjelpemiddelsentral Oslo og Akershus vil også bli forespurt om å evaluere prosjektet underveis i utprøvningsperioden.

Prosjektleder gjennomfører evaluering i etterkant av utprøvningsperioden, og etter å ha samlet inn evalueringsskjemaer fra både bruker og skriveolker.

Et positivt utfall av evalueringen vil tilsendes Fagsenter Nav Hjelpemidler og tilrettelegging for å presentere Brisk som en mulig erstatter til VeloType. I forlengelsen av dette vil det være relevant å presentere Brisk-konseptet for alle landets NAV Hjelpemiddelsentraler og Tolketjenesten i dertil egnede fora.

3.2 Målgruppe

Prosjektet har en todelt målgruppe.

Først og fremst hørselshemmede brukere av hjelpemiddelet skriveolk. Hovedandelen av skriveolkbrukere er hørselshemmede på høyskoler og universiteter, og andre situasjoner der det er viktig at informasjonen gjengis så korrekt som mulig⁵. Skriveolk har utgjort en liten andel av tolkeoppdrag tidligere, men har vokst jevnt siden september 2015. Ettersom mange vil ta høyere utdanning, antar regjeringen at behovet for tolking i utdanningsinstitusjoner vil øke⁶

Dernest skriveolken, som er avhengig av dataprogrammer som er utdatert med tanke på arbeidsmengde, og brukervennlighet.

3.3 Tiltak/Aktivitet

HLF Briskeby skal utvikle et nytt skriveolkprogram der universell utforming og helsefremming står i fokus. Programmets grensesnitt skal designes av prosjektleder som til

⁵ Regjeringens helhetlige gjennomgang av tolkeområdet, s. 26-28

⁶ s. 29

daglig er ansatt som skrivevolk på HLF Briskeby. Et utkast til designen er allerede utformet, og klart for fremvisning til det som vil bli vår utviklingspartner.

Prosjektleder legger ut prosjektet på anbud for å finne utviklingspartner. Prosjektleder legger frem designutkastet og dokumentasjon på hvilke funksjoner Brisk skal inneholde for potensielle partnere, som legger frem sitt tilbud basert på informasjonen de får.

Utviklingspartner velges basert på deres erfaring med lignende prosjekter, kompetanse innen ulike programmeringsspråk, estetisk sans og tilbakemeldinger fra tidligere kunder.

Når utviklingspartner er valgt, vil prosjektleder ferdigstille designutkastet, hvilket sendes til utviklingspartneren som programmerer inn funksjoner.

Nedenfor er funksjonene som skal programmeres:

- Søkbare og alfabetiske ordlister
 - Skrivevolker bruker mange forkortelser for å gjøre det lettere å skrive lengre ord. Dagens skrivevolkprogram lar ikke tolken søke i egen ordliste. Hvis tolken ønsker å finne ut om et ord eller en frase har en forkortelse, må tolken manuelt bla seg gjennom hele listen. Når antall forkortelser er flere tusen, krever det mye tid, særskilt ettersom ordlisten heller ikke er alfabetisk arrangert.
- Kategorisere ordlister
 - Skrivevolker lager flere ordlister med forkortelser basert på temaet de skal tolke. Dagens programvare lar ikke skrivevolken kategorisere ordlistene sine digitalt. Derfor må skrivevolken bære med seg opptil flere permer med papirer ut på ulike tolkeoppdrag. Brisk vil la skrivevolken kategorisere og legge inn ordlistene i programmet. Dermed slipper skrivevolken å bruke papir, hvilket er både miljøvennlig og et steg mot å heldigitalisere yrket.
- Integrert notatblokk
 - Under tolkeoppdrag er det alltid to skrivevolker tilstede. Tolkene bytter på å skrive, og den som ikke skriver (co-tolken) har som oppgave å støtte partneren om han/hun glemmer en forkortelse eller et begrep. For å hjelpe hverandre må tolkene skrive beskjeder ned i en notatblokk/på en lapp. Tolken som skriver må ta øynene og fokuset vekk fra skjermen og ned på papiret, hvilket kan forstyrre arbeidsflyten og gi dårligere kvalitet på tolkingen mens dette pågår. Brisk vil integrere en notatblokk i programmet, der co-tolken kan skrive beskjeder til partneren som vil poppe opp på skjermen. Beskjedene vil kun vises på tolkenes skjerm og ikke på storskjermen til brukerne. Ved hjelp av en digital notatblokk, trenger ikke tolkene lenger bruke papirnotatblokk, hvilket er både miljøvennlig og et steg mot å heldigitalisere yrket.
- Manus
 - Å skrive noe som er forhåndsbestemt skal sies, er en unødvendig belastning for skrivevolken. Brisk vil integrere en manusfunksjon, der tolken på forhånd kan skrive inn innholdet i forelesers manus. Tolken vil kunne skrive en forkortelse for å få frem manuset, hvilket vil vises linje for linje på brukernes

skjerm. Tolken blar opp og ned i manuset med piltastene på tastaturet. Skrivetolken vil da kunne vise riktig tekst for brukeren til tross for høyt tempo.

- Fargekoding av hvem som taler.
 - I situasjoner der mange taler, og det veksler ofte mellom talere, blir det mye tekst på skjermen. Det kan være vanskelig for brukere som er helt avhengig av skjermen å orientere seg om hvem det er som sier hva når tempoet er høyt og skrivetolken ikke har anledning til å skrive hvem det er som taler. Derfor kan brukeren, ved hjelp av dette konseptet, kunne bruke farger og skrifttyper for å skille talere.
 - Ved bruk av høykontrastfarger i kombinasjon med fargekoding kan skrivetolking gjøres mer tilgjengelig for brukere med kombinert syn- og hørselsutfordringer.
- Kun vise ferdigstilte ord på storskjerm
 - For at bruker skal slippe å se når skrivetolken gjør feil, vil kun ord som er ferdigstilte sendes ut av maskinen til prosjektoren. Det vil skape mindre forstyrrelser, og bedre tekstoppfattelse for bruker. Dette vil samtidig skape mindre flimmer på skjermen, som vil ha en forebyggende effekt på funksjonelle anfall hos ménièrepasienter.
- Kun vise relevant informasjon på storskjerm
 - Dagens skrivetolkprogram har ingen funksjon som skjuler administrative verktøy for brukeren. Hvis skrivetolken vil gjøre endringer i programmet underveis (f.eks. legge inn nye forkortelser) vil alt dette være synlig for bruker, og derav veldig forstyrrende. Brisk vil løse dette problemet, ved å programmere inn sperrer for hva slags informasjon som tillates sendt ut av maskinen til prosjektor og eksterne skjermer.
- Helsefremmende effektbruk
 - For å gjøre tolkingen mer tilgjengelig for pasienter som sliter med nystagmus, kan skrivetolken med de administrative verktøy i programmet kunne stille inn hvor raskt tekst vises på storskjermen, og hvor raskt skjermen scroller for å gjøre plass til mer tekst. Vår erfaring fra rehabilitering på HLF Briskeby, er at mange brukere sliter i etterkant med hodepine og slitne øyne ettersom skjerm og tekst beveger seg for raskt.
- Simultantolking
 - I situasjoner der mange prater i munnen på hverandre, er det vanskelig for én tolk å skrive absolutt alt som sies. Da kan to eller flere tolker skrive samtidig, og ha hver sin taler som sin rolle. Dermed vil brukeren få med seg mer av det som blir sagt samtidig.

Prosjektleder vil få tilsendt prototyper av programvaren som testes utenfor brukersituasjonen for å tidlig luke ut programmeringsfeil (bugs). Samtidig vil prosjektleder kvalitetssikre at designen implementeres som anvist, og at programmet får tilført alle ønskede funksjoner som planlagt.

3.4 Gjennomføring og fremdriftsplan

Prosjektet gjennomføres på HLF Briskeby, i samarbeid med en utviklingspartner som vi vil velge ut på et senere tidspunkt, basert på anbud.

Fremdriftsplan

Start mnd/år	Slutt mnd/år	Milepæl/aktivitet
August	September	Legge ut tilbud, og hente inn anbud fra programvareutviklere som ønsker å være vår utviklingspartner
September	Oktober	Velge utviklingspartner basert på anbudene vi har fått, finjustere designen og oversende designfiler samt annen nødvendig dokumentasjon til utviklingspartner.
November	Mars	Utvikle Brisk. Prosjektleder kvalitetssikrer utviklingen underveis, ved å stressteste programvaren, finne og rapportere om bugs og kontrollere at designen og de ønskede funksjonene implementeres som anvist.
Mars	Mai	Lansere betaversjon av programmet. Skrivetolker og brukere teste og evaluerer Brisk, og sammenligner nytteverdien med VeloType. Utbedring av eventuelle bugs, og småjusteringer i grensesnittet basert på fortløpende tilbakemeldinger fra skrivetolker og brukere.
Mai	Juni	Analysere og presentere resultatet av evalueringen av Brisk. Lansere Brisk hvis resultatet av evalueringen er positivt.

4 ANDRE OPPLYSNINGER

4.1 Etske vurderinger og personvern hensyn

Det skal ikke på noen måte behandles eller samles inn personopplysninger.

Hvis en uferdig versjon (betaversjon) av Brisk skal testes ut i brukersammenheng, skal brukeren opplyses om at programmet er i utvikling, og derav kan være ustabil. Vi kan ikke se at dette vil medføre noen stor ulempe for bruker, da programmet først skal testes ut når det når betastadiet, og derav er funksjonelt.

I gjeldende praksis lagres ingenting av det som skrives i skrivetolkprogrammer. En utenforstående kan ikke åpne tekstfiler fra tidligere brukersituasjoner og dermed ikke lese opplysninger som har blitt delt og derav skrevet inn i programmet.

Rent teknisk lagres det en midlertidig fil på PCen når programmene som brukes av skrivetolker i dag er aktive. Brisk vil utvikles slik at det ikke opprettes en midlertidig fil på harddisken når programmet er i bruk, men at informasjon i programmet heller lagres midlertidig kun i datamaskinens minne (RAM). Dermed kan ingen utenforstående bruke avanserte programmer for å gjenopprette slettede midlertidig filer. Dette vil ytterligere styrke hensynet til personvern.

4.2 Frivillighet

Det som skal bli skrivetolkprogrammet har et designutkast som allerede er ferdigstilt og utprøvd på ansatte på Briskeby, med gode tilbakemeldinger. Designutkastet er også presentert for HLFs brukermedvirkningsgruppe, som også har gitt positive tilbakemeldinger om programmets tiltenkte funksjoner og design.

Prosjektleder har selv designet utkastet på frivillig basis. Det vil ikke utføres videre utvikling på frivillig basis.

4.3 Brukermedvirkning

Designutkastet til skrivetolkprogrammet er utprøvd på og godkjent av brukerutvalget ved HLF Briskeby Kompetansesenter.

Ressursgruppen for skrivetolker for Tolketjenesten til NAV Hjelpemiddelsentral i Oslo og Akershus ønsker å være med i en referansegruppe underveis i utviklingen. De vil kunne bistå med forslag til endringer i grensesnittet og funksjonalitet basert på tilbakemeldinger fra skrivetolker og brukere tilknyttet denne hjelpemiddelsentralen.

Prosjektleder vil systematisk samle inn tilbakemeldinger fra brukere og ansatte gjennom prosjektperioden for å få nødvendige innspill til sluttprodukt. På denne måten vil man kunne korrigere og eventuelt endre feil og mangler før programmet slutføres.

4.4 Tilleggsfinansiering og andre ressurser

Prosjektet vil være avhengig av at alle skrivetolker tilknyttet Briskeby er villige til å prøve ut Brisk og at Briskeby er positivt innstilt til utprøving i sine tilbud og tjenester. Forøvrig kreves ikke tilleggsfinansiering eller andre ressurser for gjennomføring av prosjektet.

4.5 Formidling av resultater

Vi vil publisere prosjektresultatet og selve programvaren på HLFs nettside, i sosiale medier tilknyttet HLF, samt i en projektrapport.

Videre vil sluttproduktet Brisk bli presentert for Nav Hjelpemidler og tilretteleggingsressursgruppe for skrivetolkning. I forlengelsen av dette vil det være relevant å presentere Brisk for alle landets NAV Hjelpemiddelsentraler og Tolketjenesten i dertil egnede fora.

4.6 Forventet verdi for målgruppe og samfunn

Programvaren, slik den er tiltenkt, vil ha stor betydning og verdi for skriveolkbukeren. Brukern vil kunne oppfatte det som blir tolket uten unødvendige forstyrrelser. Programvarens visualisering vil gjøre det enkelt å kunne identifisere hvem det er som snakker kun basert på farge og navn. Det vil derfor bli lettere å holde tråden gjennom en skriveolket økt, og kan ha særskilt positiv effekt på brukere med kombinert syn- og hørselsproblematikk.

Dette er et produkt som vil kunne anvendes av alle landets skriveolker, og derav alle landets hørselshemmedes; i arbeidslivet, på høyskoler og universitet, og i sosiale private settinger som bryllup og konfirmasjon.

For hørselshemmede er det å få en skriveolke avgjørende for deres sosiale liv i større sosiale settinger, og kan dermed forebygge sosial isolasjon og utelatelse fra arbeidslivet. Et hvert tiltak som kan styrke tolkingen både for bruker og tolke er svært gunstig, hvilket vi mener et program som Brisk vil være.

5 REFERANSELISTE

[Hørselshemmedes Landsforbund](#)

[VeloTypes hjemmeside](#)

[Regjeringens helhetlige gjennomgang av tolkeområdet](#)